

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

ПІХТАР Олена Анатоліївна

УДК 378.14:78(043.3)

**МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ
СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (музика і музичне виховання)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2007

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Київському національному університеті культури і мистецтв, Міністерство культури і туризму України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Олексюк Ольга Миколаївна,
Київський національний університет
культури і мистецтв, завідувач кафедри
теорії музики і музичного виховання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Тетяна Анатоліївна,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди,
декан музично-педагогічного факультету;

кандидат педагогічних наук
Харченко Поліна Вагифівна,
начальник відділу міжнародних наукових
зв'язків Академії мистецтв України.

Захист відбудеться “22” червня 2007 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.807.01 у Київському національному університеті культури і мистецтв за адресою: 01601, м. Київ, вул. Щорса, 36.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв (01601, м. Київ, вул. Щорса, 36).

Автореферат розіслано “ ” травня 2007 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В. Коваленко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Кардинальні зміни, що відбулися в соціально-економічному і політичному устрої нашого суспільства, зумовили підвищення ролі людського чинника. Гуманізація, демократизація і гуманітаризація вищої освіти в сучасних соціокультурних умовах пов'язана з переорієнтацією на особу в системі навчання та виховання з метою створення умов для самовираження й творчої самореалізації студентів, як це передбачено Законами України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Державною національною програмою “Освіта” (“Україна XXI століття”) та Концепцією національного виховання.

Професія музиканта як виконавця, педагога і просвітника ставить перед майбутніми фахівцями важливі завдання. Вони повинні мати (поряд із виконавськими вміннями, навичками та музикознавчими знаннями) досить розвинене самостійне, критичне й активне музичне мислення; виявляти здатність до творчої самореалізації й самовдосконалення в художньо-творчій та професійній музичній діяльності; бути спрямованими на пошук оригінального розв'язання практичних проблем. Тому саме особистісна орієнтація процесу підготовки майбутніх фахівців як необхідний чинник активізації їхнього музичного мислення забезпечує високу продуктивність навчально-виховної діяльності, у центрі уваги якої – всебічне особистісне та професійне самовизначення студентів.

Новітні досягнення мистецтвознавства і психолого-педагогічних наук створили новий науковий контекст для дослідження музичного мислення як різновиду художнього мислення в рамках педагогічного процесу. Значний внесок у з'ясування цього феномена становлять праці з музикознавства (М.Арановський, Л.Дис, І.Котляревський, В.Медушевський, В.Москаленко, В.Радзівон, А.Сохор, Ю.Холопов та ін.), музичної психології (В.Петрушин, Л.Самсонідзе, Г.Ципін та ін.), а також з музичної педагогіки (Л.Арчажнікова, М.Дяченко, В.Крицький, С.Олефір, Н.Мозгальова, К.Тарасова та ін.).

Аналіз літератури з проблем музичного мислення засвідчує наявність кількох напрямків досліджень: розуміння інтонаційної сутності музичного мислення (Б.Асаф'єв); виявлення компонентів музичного мислення з позиції інтонаційного підходу (А.Заруба, Ю.Шмалько); визначення продуктивності слухацького сприйняття як категорії музичного мислення (Л.Виготський, О.Леонт'єв, Б.Теплов); обґрунтування логіко-конструктивних принципів звукової організації (І.Пясковський, І.Котляревський, Л.Мазель); з'ясування рівня образно-асоціативного осмислення музики (Е.Бурвіна, Є.Назайкінський); уточнення функціональної ролі музичних здібностей у розвитку музичного мислення (Н.Антонець, І.Казуніна); розробка педагогічних технологій формування музичного мислення у студентів (О.Бурська, А.Корженевський, І.Медведева). Концептуальні положення, які обумовлюють своєрідність музичного мислення активним самовираженням особистості у

навчальній діяльності, містять сучасні педагогічні праці О.Олексюк, М.Олійник, Н.Суислової.

Попри те, що проблема розвитку музичного мислення у процесі навчання і виховання з позицій діяльнісно-особистісного підходу має найбільшу теоретико-методичну обґрунтованість, аналіз літератури показав, що в системі фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій мистецьких вищих навчальних закладів недостатньо враховуються сучасні ідеї особистісно орієнтованої освіти. Специфіку музичного мислення у виконавській і педагогічній діяльності згідно з цією концепцією фактично не досліджено. У практиці вищої мистецької освіти все ще домінує орієнтація фахової підготовки студентів-музикантів на функціонально-технічні сторони виконавства, переважають раціональні підходи до розвитку виконавської майстерності, відсутній системний підхід до вивчення фахових дисциплін.

Таким чином, існують певні суперечності між: 1)обґрунтованими в музично-педагогічній та музикознавчій літературі теоретичними положеннями про необхідність творчого розвитку музичного мислення особистості і недостатнім фактичним його рівнем у студентів мистецьких вищих навчальних закладів; 2)системним характером формування музичного мислення та предметно-ізолюваним підходом до викладання мистецьких дисциплін, що не передбачає максимальної диверсифікації емоційно-інтелектуальної сфери майбутніх фахівців; 3)сучасними вимогами до розвиненості креативності та умовами її формування у фаховій підготовці студентів музичних спеціалізацій мистецьких вищих навчальних закладів; 4)потребами особистості у творчій самореалізації та стереотипними традиційними педагогічними підходами, формами і методами навчання майбутніх фахівців. Це вимагає докорінних змін у сучасних педагогічних системах. Концепція модернізації національної освіти передбачає педагогічні пошуки у галузі методики навчання музики. Одним із напрямів розв'язання зазначеної проблеми є вивчення і цілісне формування музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів, яке можна здійснити, організувавши методичну систему навчання, що забезпечує якісну підготовку майбутніх фахівців.

Об'єктивна потреба суспільства в підготовці висококваліфікованих фахівців, нові перспективи розвитку проблеми формування музичного мислення студентів у національній системі мистецької вищої освіти, її актуальність, а також недостатня розробленість у науково-методичній літературі зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: “Методична система формування музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до комплексної програми наукових досліджень кафедри теорії музики і музичного виховання Київського національного університету культури і мистецтв “Теоретико-методичні та творчо-виконавські

засади розвитку особистості в сфері музичного мистецтва”. Тему дисертації затверджено Головною вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв (протокол №7 від 27.06.2002 р.) і Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол №10 від 26.12.2006 р.), уточнено Головною вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв (протокол №12 від 01.06.2006р.).

Об’єкт дослідження – процес фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій у мистецьких вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – методична система формування музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів.

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні, розробленні та експериментальній апробації методичної системи формування музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів у процесі фахової підготовки.

Відповідно до об’єкта, предмета і мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Уточнити поняття “музичне мислення” на основі теоретичного аналізу філософської, психолого-педагогічної, музикознавчої літератури.
2. Розкрити зміст і компонентну структуру музичного мислення студентів.
3. Проаналізувати сутність і принципи особистісно орієнтованого навчання у формуванні музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів.
4. Обґрунтувати методичну систему формування музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів у процесі фахової підготовки.
5. Визначити критерії і встановити рівні сформованості музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів.
6. Розробити та експериментально перевірити ефективність методичної системи, яка забезпечуватиме успішне формування музичного мислення майбутніх фахівців.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять концептуальні положення філософії про природу і сутність мислення (Аристотель, І.Кант, Г.Сковорода та ін.); дослідження з психології щодо функціонування і розвитку творчого мислення особистості (А.Брушлінський, Л.Виготський, О.Леонтєв, С.Рубінштейн); наукові праці з естетики і мистецтвознавства, в яких розглядається специфічність мислення у художній творчості (А.Андрєєв, О.Лук, Б.Мейлах, А.Сохор); музикознавчі підходи до з’ясування сутності і структури музичного мислення особистості (М.Арановський, Л.Дис, І.Котляревський, В.Медушевський, В.Москаленко, І.Пясковський); педагогічні аспекти формування музичного мислення у процесі навчання (Н.Антонець, О.Бурська, А.Корженевський, Н.Мозгальова, Л.Самсонідзе та ін.); наукові розробки впровадження системного підходу в практику навчання (О.Олексюк, М.Фалько, І.Шинтяпіна); принципи особистісно орієнтованого навчання (І.Бех, Є.Бондаревська, О.Пехота, О.Савостьянов);

теоретичні і методичні розробки з питань фахової підготовки майбутніх учителів музики (Г.Падалка, О.Рудницька, П.Харченко, О.Щолокова); наукові праці з виховання творчої особистості музиканта (Н.Гребенюк, М.Давидов, В.Крицький, Г.Нейгауз, Т.Смирнова).

Для реалізації поставлених завдань використано комплекс таких **методів** дослідження: *теоретичного рівня* (аналіз і синтез емпіричного матеріалу, його класифікація, систематизація, порівняння та узагальнення з метою визначення основних напрямків формування музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів; теоретичне моделювання навчально-виховного процесу); *емпіричного рівня*: діагностичні (анкетування, інтерв'ювання, бесіда, тестування для виявлення рівнів сформованості музичного мислення студентів); обсерваційні (спостереження, самоспостереження); прогностичні (методи експертних оцінок, самооцінки, вивчення творчих праць); педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи дослідно-експериментальної роботи для перевірки ефективності розробленої методичної системи); *математичні* (математично-статистична та графічна обробка експериментальних даних).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Київського національного університету культури і мистецтв, Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв. В експерименті брали участь 355 студентів денної та заочної форми навчання.

Організація дослідження. Дослідно-експериментальна робота протягом 2000-2006 років включала три етапи.

На першому етапі (2000-2001) проаналізовано філософську, психолого-педагогічну, мистецтвознавчу, музикознавчу і методичну літературу з досліджуваної проблеми; вивчено стан розроблення даної наукової проблеми в Україні та в зарубіжних країнах; визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження.

На другому етапі (2002-2005) розроблено методику дослідно-експериментальної роботи; проведено констатувальний експеримент, мета якого полягала в діагностуванні рівня сформованості музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів; здійснено експериментальну перевірку розробленої методичної системи формування музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів у процесі фахової підготовки.

На третьому етапі (2005-2006) здійснено аналіз, узагальнення і систематизацію результатів дослідно-експериментальної роботи; обґрунтовано висновки наукового дослідження; підготовлено відповідні методичні рекомендації.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- узагальнено науково-теоретичні підходи до з'ясування сутності феномена;

- уточнено поняття “музичне мислення”, виявлено зміст і компонентну структуру цього явища;
- розроблено методичну систему поетапного формування музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів у процесі фахової підготовки;
- експериментально перевірено та впроваджено в педагогічну практику мистецьких вищих навчальних закладів методичну систему формування музичного мислення у майбутніх фахівців на основі особистісно орієнтованого підходу.

Подальшого розвитку набули основні положення щодо оновлення змісту фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій мистецьких вищих навчальних закладів і необхідності комплексного застосування методик особистісно орієнтованого навчання у формуванні музичного мислення студентів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні методичного забезпечення особистісно орієнтованого навчання майбутніх фахівців, методичних рекомендацій щодо поетапного формування музичного мислення студентів у процесі інструментальної підготовки. Напрацьований під час дослідження методичний матеріал може бути використаний в навчально-виховному процесі музичних факультетів мистецьких вищих навчальних закладів з метою підвищення ефективності викладання професійно-орієнтованих дисциплін; академічних курсів “Аналіз музичних творів”, “Музична інтерпретація”; організації різних видів практики; для розроблення спецкурсів, підручників, методичних рекомендацій щодо удосконалення музичної підготовки майбутніх фахівців; у системі підвищення кваліфікації працівників освіти, культури і мистецтва.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення, рекомендації, результати дослідження доповідалися на міжнародних, всеукраїнських, міжвузівських, університетських наукових конференціях: науково-методичній конференції “Могилянські читання – 2003” (МДГУ, Миколаїв), Міжнародній науковій конференції “Історія музикознавства і сучасна наука” (НМАУ, Київ, 2004), Всеукраїнській науково-методичній конференції “В.О.Сухомлинський і гуманістична педагогіка” (Сімферополь, 2004), V науково-практичній конференції “Нова парадигма вищої освіти у контексті сучасних соціально-економічних трансформацій в Україні” (МФ ВМУРоЛ “Україна”, 2004), Міжнародній науковій конференції “Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції” (Суми, 2004), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства” (Київ, 2005), звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв (2000-2005), засіданнях кафедри теорії музики і музичного виховання Київського національного університету культури і мистецтв (2001-2006).

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес факультету музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв (довідка №1382/1 від 15.11.2006 р.), Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.Драгоманова (довідка №48 від 18.01.2007р.), Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету (довідка №895 від 11.12.2006 р.), факультету мистецтв Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв (довідка №64/20-74 від 27.12.2006 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації знайшли відображення у 8 одноосібних публікаціях, із них 5 – статті у фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (301 найменування, з них 9 – іноземною мовою) і 12 додатків. Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 244 сторінки, із яких 178 сторінок – основний текст. Дисертація містить 8 таблиць, 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У Вступі обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання, методи дослідно-експериментальної роботи, викладено методологічні і теоретичні основи дослідження, розкрито його наукову новизну, практичне значення, відображено педагогічну апробацію та впровадження результатів наукової роботи.

У першому розділі – “Теоретико-методологічні основи формування музичного мислення студентів у мистецьких вищих навчальних закладах” – здійснено теоретичний аналіз проблеми художнього, в тому числі музичного мислення у філософській, естетичній, психологічній, мистецтвознавчій та педагогічній літературі, розкрито основні підходи до вивчення музичного мислення, розглянуто його компонентну структуру; виявлено специфіку формування музичного мислення зокрема у майбутніх фахівців у контексті концептуальних положень особистісно орієнтованої освіти; теоретично обґрунтовано методичну систему формування музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів у процесі фахової підготовки.

Теоретичний аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників дав змогу виявити основні позиції в поглядах на сутність та закономірності формування мислення взагалі, художнього зокрема. У філософському аспекті категорію “мислення” розглядають як активне творче відображення свідомістю об'єктивної дійсності. У психологічній літературі наявні різні концептуальні підходи до з'ясування природи мислення, серед яких одним з поширеніших є діяльнісний підхід. Мислення визначають як вищий пізнавальний процес, розумову і практичну діяльність, форму творчого відображення людиною дійсності і перетворення існуючих уявлень та образів. Особливості формування

мислення особи під час навчання досить широко відображено в психолого-педагогічних працях О.Абдуліної, В.Зінченка, Л.Засекіної, З.Калмикової, Г.Нагорної та інших.

Виділення специфічної сторони мислення в художній творчості визначає домінуючу роль образних процесів, єдність емоційно-почуттєвого і раціонально-логічного рядів, особистісний компонент як провідний в механізмі художнього мислення (А.Андрєєв, Н.Батюк, Б.Мейлах, Н.Фунтікова, Л.Яковенко). Проблеми музичного мислення в руслі загальних проблем художнього мислення мають цілком визначену своєрідність. Теоретичні передумови дослідження цього феномена містяться у наукових розробках вчених XVIII-XIX століть, які пов'язують музичне мислення з процесами музичного сприйняття, архітектонікою музичної форми. Поняття інтонації як смислового елементу (Б.Асаф'єв) обумовило розуміння музичного мислення з позицій інтонаційної природи музики.

В нашій інтерпретації *музичне мислення* студентів – це творчо-пізнавальна діяльність, спрямована на усвідомлення художнього смислу образів мистецтва та їх відтворення в різних видах музичної діяльності. Рівень музичного мислення визначається ступенем інтелектуалізації емоційного змісту музичного твору, розвитком особистісного життєвого досвіду. Синтез емоційного і раціонального в музичному мисленні передбачає оригінальну художню інтерпретацію.

Музичне мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів як цілісний структурований процес ми розглядаємо в єдності його мотиваційно-емоційного, когнітивно-пізнавального, операційно-діяльнісного компонентів. Сформованість їх сприятиме оптимізації навчально-виховного процесу, активізації розумової діяльності студентів, їхньому руху до творчого самовдосконалення в ході навчання і виховання.

На основі осмислення досліджуваного феномена в різноманітних контекстах нами встановлено доцільність принципів особистісно орієнтованого навчання у формуванні музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів. Таке навчання здійснюється як процес суб'єкт-суб'єктних взаємин. Він ґрунтується на діалогічному спілкуванні, співтворчості його учасників, визнанні цінності, унікальності людини, її творчого начала, духовності, передбачає максимальну активізацію мислення студентів. У процесі особистісно орієнтованого навчання музичне мислення означає діяльність, яка спрямована на забезпечення творчої самореалізації особистісних функцій майбутнього музиканта.

Для дослідження проблеми формування музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів нами було створено і практично зреалізовано методичну систему, яка вдосконалює їхню фахову підготовку під час особистісно орієнтованого навчання, активізує розумову і художньо-інтерпретаційну діяльність, забезпечує диверсифікацію інтелектуальної сфери, сприяє творчому самовираженню студентів. Спираючись на концептуальні положення вчених щодо розуміння музично-педагогічного процесу як діяльнісної

системи, ми розглядаємо процес формування музичного мислення майбутніх фахівців як відкриту цілісну педагогічну систему, на функціонування якої впливає взаємодія та обмін інформацією з навколишнім середовищем, іншими системами, художніми сферами.

Складові методичної системи (мета, принципи, зміст, педагогічні умови, методи, засоби і форми навчання майбутніх фахівців, результати) відображують сутність таких її компонентів: цільовий, комунікативний, змістовий, діяльнісний, аналітико-результативний. Ефективне формування музичного мислення студентів може бути досягнуте за умови забезпечення органічної сукупності, цілісності і взаємодії всіх взаємопов'язаних структурних компонентів розробленої системи.

Цільовий компонент методичної системи передбачає єдність цілей і логіку педагогічних дій у процесі формування музичного мислення студентів. Другий компонент – *комунікативний* – визначає діалогічний стиль педагогічного спілкування, діалогічний спосіб мислення. Він є системоутворюючим компонентом, який через систему об'єднує й організує компоненти в єдине ціле. Комплекс принципів, обґрунтування змісту педагогічної системи відображує *змістовий* компонент. До принципів навчання включено такі: розвиток та саморозвиток особистості, суб'єктність навчання, природовідповідність, навчання й учіння, емоційність, активність і самоактивність, діалогова взаємодія, міжпредметні зв'язки (системність), варіативність.

Діяльнісний компонент системи визначає педагогічні умови формування музичного мислення студентів, етапи педагогічної роботи (організаційний, інтегрований, творчо-професійний), форми і методи навчально-виховного процесу. Успішну реалізацію методичної системи забезпечує оптимальна сукупність педагогічних умов, які взаємодіють у комплексі на всіх етапах функціонування системи, а саме: створення позитивної емоційної атмосфери навчання для стимулювання творчо-пізнавальної активності студентів, забезпечення рівноправного діалогічного спілкування, міжпредметна інтеграція знань у системі фахової підготовки студентів мистецьких вищих навчальних закладів, акцентування на творчій самореалізації студентів в освітньому процесі, варіативність особистісно орієнтованих педагогічних ситуацій.

Сутність *аналітико-результативного* компонента системи становить визначення критеріїв і встановлення рівнів сформованості музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів, аналіз та оцінка результатів педагогічних впливів у межах навчально-виховного процесу, доведення ефективності розробленої методичної системи для фахової підготовки студентів.

Організація методичної системи є цілісним процесом, в якому спільне функціонування компонентів характеризується гармонізованою сукупністю педагогічних впливів, метою яких було спрямувати музичне мислення студентів до активних продуктивних дій. Вона об'єднує і модернізує навчально-виховний, музично-пізнавальний і самоосвітній процеси; містить можливості варіативного

використання її в практиці навчання студентів у мистецьких вищих навчальних закладів.

У другому розділі – “Дослідно-експериментальна робота з формування музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів” – визначено критерії та проведено діагностування рівнів сформованості музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів, обґрунтовано й експериментально перевірено методичну систему його поетапного формування у майбутніх фахівців, проаналізовано результати формувального експерименту.

Проведення констатувального експерименту ґрунтувалося на теоретичних положеннях, розглянутих у першому розділі. З метою визначення реального стану сформованості музичного мислення студентів у мистецьких вищих навчальних закладах було розроблено критеріальний апарат, показниками якого є змістові параметри визначених компонентів. Так, *мотиваційно-емоційний* критерій містить такі показники: рівень мотивації до активної розумової діяльності; наявність потреби у самопізнанні музики; здатність до емоційно-естетичного переживання; мобільність художніх асоціативних зв'язків. Показниками *когнітивно-пізнавального* критерію є: зміст і повнота понятійного апарату музичного мислення; розвиненість інтелектуальної сфери; уміння декодувати семантичне значення музичної мови; оригінальність тлумачення художніх образів і вміння їхньої вербалізації. Показники *операційно-діяльнісного* критерію такі: якісна визначеність процесуальних характеристик і операцій музичного мислення; ступінь здатності до прогностичної музичної діяльності; уміння художньої інтерпретації та імпровізації; самостійність у проектуванні і організації творчого процесу музичного виховання.

На основі визначених критеріїв та показників, типів музичного мислення (учнівського, стихійного, автономного, діалогового, творчого) визначено три рівні сформованості музичного мислення студентів: низький, середній, високий.

Низький рівень характеризується невизначеністю потреб професійного розвитку і саморозвитку, відсутністю позитивної мотивації до активної розумової діяльності, низьким рівнем музично-пізнавального інтересу, бракує прагнень до обґрунтування й самоаналізу власних дій. Властивою є надмірна імпульсивність або обмеженість емоційних реакцій, нерозвиненість асоціативних зв'язків у музиці. Студентам, яких віднесено до цього рівня, притаманні безсистемність знань, обмеженість понятійного апарату музичного мислення (вони дають нечіткі визначення основних понять і категорій), низька варіативність прийняття рішень, байдуже ставлення до художньо-інтерпретаційної діяльності. Недостатнім є рівень використання в процесі розв'язування музичних задач основних операцій мислення, немає навичок проектування власної навчальної діяльності.

Середній рівень властивий студентам, які усвідомлюють музичне мистецтво як джерело духовності і засіб реалізації інтелектуального потенціалу особистості,

осмислюють потреби професійного розвитку і саморозвитку, власну навчальну діяльність у контексті майбутньої професійної, прагнуть до самореалізації власної особистості. На цьому рівні студенти виявляють: активність розумової діяльності, зацікавленість у самопізнанні, розвиненість емоційно-естетичного переживання музики, достатню сформованість понятійного апарату музичного мислення (застосовують необхідну термінологію, але не виходять за межі програми), музично-аналітичні і проєктивні вміння щодо самостійного упорядкування тканини музичного образу, часткове володіння мислительними операціями, недостатню самостійність у художньо-інтерпретаційній діяльності.

Високий рівень свідчить про компетентне розуміння студентами власних професійних потреб, сформованість умінь інтегрувати знання з різних сфер пізнання, інтелектуально-емоційне осмислення музичної інформації, широкий діапазон асоціативних зв'язків, здатність до активного самопізнання музики. Майбутні фахівці доцільно використовують музично-аналітичні вміння, творчо застосовують знання, оригінально осмислюють художню образність музичних творів, здатні до вербального обґрунтування власної інтерпретації, до імпровізації. Їм притаманні конструктивність, гнучкість, глибина, швидкість, активність музичного мислення в процесі розв'язування важких мислительних задач. Цей рівень відображує творче оперування системою знань у нових педагогічних ситуаціях, вміння самопроєктування й організації творчого процесу, здатність вирішувати завдання у сфері "Я"-проблемності, наявність авторського стилю музичного мислення.

На констатувальному етапі дослідження для вирішення завдань використовувалася комплексна методика, що включала: спостереження; анкетування; опитування; творчі музичні завдання; самооцінку емоційного стану за методикою А.Уессмана-Д.Рікса; тест на надмірність сприйняття Н.Суислової; інтелектуальний тест Р.Кеттела; тест на невербальну креативність Е.Торренса; метод експертних оцінок. У такий спосіб встановлено низький рівень близько у 43,39% від кількості опитуваних (295 реципієнтів), 47,46% - середній, 9,15% - високий рівень.

Результати констатувального експерименту дали змогу зробити висновок, що стан сформованості музичного мислення майбутніх фахівців не відповідає вимогам сучасної вищої мистецької освіти. Встановлено залежність між особистісною спрямованістю педагогічного процесу та рівнем розвитку музичного мислення студентів. У зв'язку з цим виникає потреба методологічної переорієнтації фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій мистецьких вищих навчальних закладів.

Відповідно до змодельованої методичної системи було проведено формувальний експеримент, програма якого спрямована на вирішення завдань поетапного формування змістових і особистісних характеристик структурних компонентів музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних

закладів. Експериментальна робота мала три етапи: організаційний, інтегрований, творчо-професійний.

Перший (організаційний) етап формувального експерименту був підпорядкований розвитку особистісних якостей і характеристик музичного мислення майбутніх фахівців у різних видах музичної діяльності, позитивної мотивації до музично-пізнавальної діяльності, саногенного мислення студентів і здатності до саморегулювання музичного мислення, активізації творчо-пізнавальної самостійності. Він відбувався на основі індивідуальних занять із спеціального інструменту та індивідуальних творчих завдань із фахових дисциплін. На першому етапі методична система почала реалізуватися цілісно: всі її компоненти були задіяні у комплексі, впровадження принципів навчання і педагогічних умов відбувалося спочатку формувального експерименту. Застосовувалися такі основні методи навчання: розв'язування мислительних музичних задач, монографічний, “охудожнення” навчального процесу, “ідеальне проектування”, інтроспекція, особистісно орієнтований тренінг, ескізне вивчення творів, інтонаційно-виразний, аналогії, гра на слух, стильова інтерпретація, ділові ігри.

Проблемні варіативні завдання поєднувалися із завданнями на логічне проектування музичної діяльності і розвитком музично-аналітичних умінь, інтелектуальної ініціативи, інтуїтивності музичного мислення. Розвиток на першому етапі особистісних якостей студентів (творча активність, емоційна чутливість до музики, рефлексія) сприяв розвиненості характеристик їхнього музичного мислення (образна оригінальність, інтелектуально-емоційна активність, асоціативність, метафоричність).

Обов'язковою умовою творчих музичних завдань була рефлексивна діяльність студентів, наявність ситуації “художнього відкриття”. Навчальним матеріалом для їхнього виконання були спеціально підібрані музичні твори, різні за жанрами і стилями (твори Ф.Шопена, Ф.Мендельсона, М.Скорика, П.Бриля; естрадно-джазові композиції Дж.Гершвіна, О.Пітерсона, Г.Саська, О.Цфасмана, Дж.Ширінга, І.Якушенка; джазові транскрипції Г.Фіртича, В.Полянського та ін.).

На *другому (інтегрованому) етапі* особлива увага приділялася розвитку мислительних операцій, диверсифікації інтелектуальної сфери студентів, реалізації міжпредметної інтеграції знань, які формувалися на базі професійно-орієнтованих дисциплін, інтегрованого спецкурсу “Методичні основи формування музичного мислення студентів в інструментально-виконавській діяльності”, а також формуванню художньо-творчих умінь для осмисленої художньо-інтерпретаційної та імпровізаційної діяльності майбутніх фахівців. Основними завданнями реалізації методичної системи на цьому етапі були: забезпечити усвідомлення музичного мислення як предмета міждисциплінарного синтезу, розвивати інтегративні уміння для творчого засвоєння музичної інформації, для художньо-

інтерпретаційної діяльності. Використовувались такі методи: аналітичне пізнання музичного твору, рефлексивне осягнення змісту, художньо-виражальний, порівняльний аналіз, художня інтерпретація, музично-інструментальний діалог, психотренінг. Зміст спецкурсу було виражено в темах проблемного характеру. Вони передбачають: участь кожного суб'єкта навчального процесу; усвідомлення та логічне обґрунтування власної позиції; ігровий характер; діалогічне спілкування; гнучкість і оригінальність у розв'язанні мислительних задач. Інструментальною одиницею була система варіативних творчих музичних завдань в умовах особистісно орієнтованих педагогічних ситуацій. Головним завданням ми вважали оволодіння студентами різними видами аналізу музичних творів, серед яких основними є: структурно-смысловий, цілісний, діахронічний, виконавський, педагогічний. Студентам було запропоновано ведення зошита "Міркування над художньою інтерпретацією музичного твору". Такі особистісні якості як ініціативність, кмітливість, емпатія, організованість і характеристики музичного мислення (категоріальна гнучкість, конструктивність, глибина, швидкість) набули розвитку на цьому етапі.

Третій (творчо-професійний) етап було пов'язано з розвитком операційної сфери музичного мислення шляхом активізації логічних операцій і процесуальних характеристик музичного мислення студентів, з утворенням умов функціонування особистісної орієнтації музичного мислення в практичній професійній музичній діяльності. Завдання методичної системи – стимулювати творчу самореалізацію студентів, сформуваність спрямованість музичного мислення – реалізовано в різних видах музичної діяльності студентів. У системі роботи основними методами навчання стали: зіставлення і порівняння, відео практикум, музично-літературні програми, концерти-лекції, дискусії, емоційна драматургія, імпровізація. Група умінь включала елементи особистісно орієнтованих технологій педагогічної співтворчості: проектування творчих ситуацій, партнерська взаємодія, свобода вибору, спільний пошук, спрямованість музичного мислення на "смысловий обмін", ситуація успіху, моделювання творчої діяльності. Обговорення проблемних ситуацій, зафіксованих студентами під час проходження практики, використовувалося з метою впровадження результатів їхньої самостійної роботи, практичного застосування музично-теоретичних знань, розвитку професійних умінь. Це сприяло формуванню особистісних якостей (компетентність, артистизм, самокритичність, комунікативність, креативність) і характеристик музичного мислення (продуктивність, діалогічність, самостійність, антиконформізм).

Методи статистичного і графічного опрацювання даних на етапі узагальнення результатів формувального експерименту дали змогу одержати порівняльні дані (див. табл. 1), які свідчать про зростання рівнів сформованості музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів. Перевірка результативності дослідно-експериментальної роботи здійснювалася на основі порівняльного аналізу рівнів сформованості компонентів музичного мислення

студентів експериментальної та контрольної груп. Зіставлення результатів початкового і заключного зрізів двох груп (у кожній по 30 реципієнтів) у перебігу дослідно-експериментальної роботи дало змогу простежити вплив запропонованої методичної системи на активізацію і цілісне формування музичного мислення майбутніх фахівців.

Таблиця 1

**Динаміка змін рівнів сформованості музичного мислення
у студентів (у %)**

Рівень	Початковий зріз		Перший проміжний зріз		Другий проміжний зріз		Заключний зріз	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Низький	46,67	46,67	30,00	36,67	0,00	26,67	0,00	13,33
Середній	46,67	50,00	53,33	60,00	53,33	66,67	36,67	76,67
Високий	6,66	3,33	16,67	3,33	46,67	6,66	63,33	10,00

Порівняльний аналіз рівнів сформованості музичного мислення студентів свідчить про значне зростання (у 9,5 раза) в експериментальній групі високого рівня. У студентів контрольної групи високий рівень музичного мислення підвищився лише від 3,33% до 10%, середній – від 50% до 76,67%, різниця кількості студентів з низьким рівнем у контрольній значно менша – від 46,67% до 13,33%, тоді як в експериментальній групі спостерігається досить вагоме зниження кількості студентів низького рівня (від 46,67% до 0%). Відповідно до результатів зрізів студенти експериментальної групи мають вищий рівень сформованості музичного мислення, ніж студенти контрольної.

Отже, зафіксована успішність формування всіх компонентів музичного мислення майбутніх фахівців свідчить про ефективність запропонованої нами методичної системи, яка ґрунтується на принципах особистісно орієнтованого навчання, і дає підстави вважати доцільним її використання у процесі фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій мистецьких вищих навчальних закладів.

ВИСНОВКИ

Результати дисертаційного дослідження дали підставу для таких висновків:

1. Теоретичний та історичний аналіз філософських, психолого-педагогічних, мистецтвознавчих і музикознавчих досліджень, який виявив взаємопов'язані етапи становлення і розвитку проблеми музичного мислення особистості, дав змогу розробити системний підхід до розуміння формування нового стилю

музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів у контексті особистісно орієнтованої парадигми сучасної освіти. Першорядного значення у фаховій підготовці студентів набувають саме питання активізації їхнього самостійного і критичного музичного мислення як одного з основних факторів творчого характеру навчально-виховного процесу.

2. На основі даних дослідження науково-теоретичних передумов встановлено, що музичне мислення як різновид категорії художнього мислення є творчо-пізнавальною діяльністю, спрямованою на усвідомлення художнього смислу образів мистецтва та відтворення їх у різних видах музичної діяльності. Рівень музичного мислення визначається ступенем інтелектуалізації емоційного змісту музичного твору, розвитком особистісного життєвого досвіду. Доведено, що компонентну структуру музичного мислення становлять: мотиваційно-емоційний, когнітивно-пізнавальний, операційно-діяльнісний компоненти.

3. Обґрунтовано, що практична готовність майбутніх фахівців до професійної музичної діяльності чималою мірою залежить від рівня й спрямованості їхнього музичного мислення, цілісне формування та гармонійний розвиток якого можна здійснити, створивши методичну систему, яка вдосконалює їхню фахову підготовку в процесі особистісно орієнтованого навчання, активізує розумову і художньо-інтерпретаційну діяльність, забезпечує диверсифікацію інтелектуальної сфери, сприяє творчій самореалізації особистості студентів.

4. Відповідно до структури музичного мислення розроблено критеріальний апарат для діагностування рівнів його сформованості, показниками якого є змістові параметри визначених компонентів, а саме: 1) рівень мотивації до активної розумової діяльності; наявність потреби у самопізнанні музики; здатність до емоційно-естетичного переживання; мобільність художніх асоціативних зв'язків; 2) зміст і повнота понятійного апарату музичного мислення; розвиненість інтелектуальної сфери; вміння декодувати семантичне значення музичної мови; оригінальність тлумачення художніх образів і вміння їхньої вербалізації; 3) якісна визначеність процесуальних характеристик і операцій музичного мислення; ступінь здатності до прогностичної музичної діяльності; вміння художньої інтерпретації та імпровізації; самостійність у проектуванні і організації творчого процесу музичного виховання. Під час ґрунтового діагностичного обстеження було виявлено незадовільний стан, тобто переважно низький (43,39%) та середній (47,46%) рівні сформованості музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів, що вимагало його подальшого цілеспрямованого формування.

5. Запропонована методична система формування музичного мислення студентів включає такі компоненти: цільовий, комунікативний, змістовий, діяльнісний, аналітико-результативний. Ефективне формування музичного мислення студентів може бути досягнуте за умови забезпечення органічної сукупності, цілісності і взаємодії всіх взаємопов'язаних структурних компонентів розробленої

системи. Встановлено, що функціонування методичної системи ґрунтується на оптимальній сукупності і послідовності: принципів навчання; педагогічних умов формування музичного мислення студентів; етапів педагогічної роботи; форм і методів навчально-виховного процесу.

6. Розроблена та експериментально перевірена методична система є доцільною для формування музичного мислення студентів у процесі особистісно орієнтованого навчання. На кожному з етапів застосовувались адекватні вирішенню завдань організаційні форми, навчально-виховні методи і прийоми. Організаційний етап передбачав розвиток особистісних якостей і характеристик музичного мислення майбутніх фахівців, позитивної мотивації до музично-пізнавальної діяльності, саногенного мислення студентів і здатності до саморегулювання музичного мислення, активізацію творчо-пізнавальної самостійності. Інтегрований етап мав на меті розвиток мислительних операцій, диверсифікацію інтелектуальної сфери студентів, міжпредметну інтеграцію знань (на базі професійно-орієнтованих дисциплін, інтегрованого спецкурсу), формування художньо-творчих умінь. Творчо-професійний етап характеризувався розвитком операційної сфери музичного мислення, створенням умов для функціонування особистісної орієнтації музичного мислення в практичній професійній музичній діяльності.

7. Порівняльний аналіз якісних і кількісних показників рівнів сформованості музичного мислення студентів на початку й наприкінці дослідно-експериментальної роботи підтверджує педагогічну об'єктивну і суб'єктивну ефективність впровадження розробленої методичної системи у практику вищої мистецької освіти. Апробація експериментальної методики показала, що зміни в традиційній структурі підготовки майбутніх фахівців оптимізують самовираження студентів як професіоналів, активізують їхнє музичне мислення, забезпечують творче самовдосконалення в процесі навчання.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування музичного мислення студентів у мистецьких вищих навчальних закладах. Подальшого наукового обґрунтування потребують, на наш погляд, питання, пов'язані з поглибленим вивченням особливостей інтелектуальної культури майбутніх музикантів-виконавців і музикантів-педагогів, із специфікою досліджуваного феномена у диригентсько-хоровій діяльності, з екстраполяцією запропонованих методик у середню спеціальну музичну освіту, впровадженням особистісно орієнтованої парадигми у викладання фахових дисциплін у мистецьких вищих навчальних закладах.

Основні результати дослідження відображено в таких публікаціях автора:

1. Піхтар О.А. Музичне мислення у системі професіоналізму фахівця соціокультурної сфери: категоріальний аналіз проблеми // Творча особистість

учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип. 9. – К.: НПУ, 2003. – С. 30-37.

2. Піхтар О.А. Принципи особистісно орієнтованого навчання у формуванні музичного мислення студента-виконавця // Наукові праці. – Т.28. – Вип. 15. Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ, 2003. – С. 143-148.

3. Піхтар О.А. Педагогічні умови формування музичного мислення майбутніх фахівців соціокультурної сфери // Вересень. – 2004. – №3-4. – С.121-127.

4. Піхтар О.А. Діагностування рівнів сформованості музичного мислення студентів у системі вищої мистецької освіти // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. – Вип. 262. Педагогіка та психологія. – Чернівці: Рута, 2005. – С. 129-138.

5. Піхтар О.А. Організація методичної системи формування музичного мислення майбутніх музикантів-виконавців у процесі професійної підготовки // Нова педагогічна думка. – 2005. – №4. – С. 119-125.

6. Піхтар О.А. Шляхи активізації музичного мислення майбутніх фахівців у системі вищої мистецької освіти // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: Теоретичні та методичні засади розвитку / Тези міжнародної наукової конференції (30 червня - 2 липня). – К.-Суми: СумДПУ ім. А.Макаренка, 2004. – С. 123-125.

7. Піхтар О.А. Розвиток музичного мислення студентів в умовах вищої мистецької освіти // Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства: Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф.. – К., 12-13 травня 2005 р. – К., 2005. – Ч. 2. – С. 114-117.

8. Піхтар О.А. Формування музичного мислення студентів у процесі інструментальної підготовки: Метод. рекомендації. – Миколаїв: Вид-во МФ КНУКіМ, 2006. – 48 с.

АНОТАЦІЯ

Піхтар О.А. Методична система формування музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (музика і музичне виховання). – Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, 2007.

Основний зміст дисертації становить наукове обґрунтування методичної системи формування музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів.

Здійснено теоретичний та історичний аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми; виявлено специфіку мислення особистості в художній творчості. Вивчено структуру музичного мислення студентів у контексті

особистісно орієнтованого підходу. Розроблено компонентний склад методичної системи відповідно до концепції особистісно орієнтованої освіти; досліджено принципи навчання, педагогічні умови, форми і методи формування музичного мислення майбутніх фахівців. Визначено критерії та встановлено рівні його сформованості; експериментально перевірено методику поетапного впровадження у процес фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій мистецьких вищих навчальних закладів методичної системи формування їхнього музичного мислення.

Ключові слова: музичне мислення, методична система, особистісно орієнтоване навчання, фахова підготовка студентів, художня інтерпретація.

АННОТАЦІЯ

Пихтарь Е.А. Методическая система формирования музыкального мышления студентов высших учебных заведений искусств. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (музыка и музыкальное воспитание). – Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, 2007.

В диссертации исследуется актуальная проблема формирования музыкального мышления у студентов высших учебных заведений искусств. В ходе проведенного аналитического обзора научной литературы выявлены качественные характеристики художественного мышления в художественно-творческом процессе, на основании чего уточнено специфику музыкального мышления в контексте современного музыкознания, музыкальной психологии и музыкальной педагогики.

В исследовании обосновано, что музыкальное мышление студентов – это творческая познавательная деятельность, направленная на осознание художественного смысла образов искусства и их отображения в разных видах музыкальной деятельности. В структуре музыкального мышления личности выделены следующие компоненты: мотивационно-эмоциональный, когнитивно-познавательный, операционно-деятельностный. Применение концептуальных положений теории личностно ориентированного подхода к организации подготовки студентов на музыкальном факультете позволило раскрыть особенности личностной направленности музыкального мышления будущих специалистов как важнейшего его системообразующего качества. В личностно ориентированном обучении исследуемый феномен означает деятельность, направленную на обеспечение творческой самореализации личностных функций студентов.

Разработана модель педагогического процесса, которая реализовалась в научно обоснованной методической системе поэтапного формирования музыкального мышления студентов, ориентированной на личностную парадигму современного образования. Выделены основные компоненты методической

системы: целевой, коммуникативный, содержательный, деятельностный, аналитично-результативный. Установлено, что ее функционирование основывается на оптимальной совокупности принципов обучения, педагогических условий, этапов, форм и методов формирования музыкального мышления будущих специалистов. Методическая система является целостным процессом, эффективное формирование которой может быть достигнуто при условии обеспечения органичной совокупности и взаимодействия всех ее взаимосвязанных структурных компонентов.

Критерии и уровни сформированности музыкального мышления у студентов определены в соответствии со структурными компонентами исследуемого феномена. Результаты констатирующего эксперимента показали, что реальный уровень сформированности музыкального мышления студентов высших учебных заведений искусств не соответствует требованиям современной высшей школы, что обусловило необходимость введения разработанной методической системы в практику высшего музыкального образования.

Поэтапная методика формирования музыкального мышления у студентов была проверена экспериментально. Методическая система проходила сквозной линией через все этапы формирующего эксперимента, организуя формирование музыкального мышления будущих специалистов. Этапы характеризовались разным набором методического инструментария (методы: решения мыслительных музыкальных задач, монографический, интроспекции, интонационно-выразительный, аналитическое познание музыкальных произведений, аналогии, сравнительный анализ, стилевая интерпретация, музыкально-инструментальный диалог, художественная интерпретация, эмоциональной драматургии, личностно ориентированный тренинг).

Первый этап был направлен на развитие характеристик музыкального мышления студентов и их личностных качеств, необходимых для активной творческой музыкально-познавательной деятельности. На втором этапе осуществлялись диверсификация (расширение) интеллектуальной сферы, развитие интеграции знаний из разных областей искусства, художественно-творческих умений, чему способствовало внедрение в учебный процесс спецкурса “Методические основы формирования музыкального мышления в инструментально-исполнительской деятельности”. Целью последнего этапа была активизация операциональной сферы музыкального мышления (мыслительных операций, процессуальных особенностей) у студентов в период практической деятельности (музыкально-исполнительской, педагогической).

Анализ результатов формирующего эксперимента подтвердил эффективность разработанной методической системы формирования музыкального мышления у студентов в процессе личностно ориентированного обучения, что позволяет использовать методический материал в учебно-воспитательном процессе на музыкальных факультетах высших учебных заведений искусств, преподавании

специальных дисциплин, при разработке методических рекомендаций, спецкурсов по усовершенствованию специальной подготовки будущих музыкантов-исполнителей.

Ключевые слова: музыкальное мышление, методическая система, личностно ориентированное обучение, специальная подготовка студентов, художественная интерпретация.

ANNOTATION

Pikhtar O.A. Methodological system of musical thinking formation of students in higher educational establishments of art - Manuscript.

The thesis is for obtaining a scientific degree “Candidate of Pedagogical Sciences” (speciality 13.00.02 – The Theory and Methods of Teaching (Music and Musical Education)). - Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, 2007.

The basis of the thesis is scientific substantiation of methodological system of musical thinking formation of students in higher educational establishments of art.

The theoretical and historical analysis of scientific literature concerning the problem under investigation is carried out; the specific character of personality’s thinking in creation of art is revealed. The structure of students’ musical thinking in the context of a personality-oriented approach is investigated. The component analysis of the methodological system in accordance with the concept of a personality-oriented education is developed; the principles of teaching, pedagogic conditions, forms and methods of future specialists’ musical thinking formation are researched. The criteria and grades of its formation are determined; the methods of step-by-step implementation of methodological system of musical thinking formation in the process of professional training of musical specialization students in higher educational establishments of art are experimentally proved.

Key words: musical thinking, methodological system, personality-oriented education, professional training of students, artistic interpretation.

Підп. до друку 21.05.2007. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір др. апарат.
Друк офсетний. Облік.-вид. арк. 1,1. Зам. 97. Тираж 100

Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, Київ, вул. Січневого повстання, 21